

УДК 658:338.5:631.11

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*А.Г. Костирко, кандидат економічних наук, старший викладач,
Миколаївський національний аграрний університет*

Ключові слова: аграрні підприємства, витрати, стратегія, ризики, управління витратами

Key words: agrarian enterprises, costs, strategy, risks, cost management

Abstract. It has been established that the cost management system will be effective in the choice of an effective strategy. It is determined that the formation of a strategy for cost management should take into account the peculiarities of the activities of the agrarian enterprise, the stage of the life cycle of products and enterprises in general. It is proved that the choice of strategy remains the leader, since the choice of decision is influenced by the ability to adapt and financial sustainability of the enterprise.

Постановка проблеми. Діяльність сільськогосподарських підприємств пов'язана зі значними витратами на виробництво і реалізацію продукції. Величина цих витрат не рідко перевищує розмір отриманих доходів, що негативно впливає на фінансовий результат, а відповідно, і на потенціал розвитку. Тому актуальним є питання вдосконалення механізму управління витратами за одночасної реалізації дій щодо адаптації аграрних підприємств до внутрішніх і зовнішніх змін, мінімізації ризиків діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням управління витратами аграрного виробництва в ринкових умовах присвячено фахові дослідження як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, а саме: П. Атамаса, Ф. Бутинця, С. Гаркуши, М. Голова, М. Гоменюк, І. Давидовича, О. Довжик, О. Крушельницької, Т. Мокієнко, О. Решетняк, Ю. Цал-Цалка та ін. Водночас, необхідність забезпечення аграрних підприємств дієвим інструментарієм антикризових заходів, зумовлює подальше наукове дослідження.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні векторів покращення господарювання аграрних підприємств за сучасних умов на основі вдосконалення управління витратами.

Виклад основного матеріалу. Виробничі витрати відіграють вирішальну роль у розвитку та ефективності діяльності аграрних підприємств. У зв'язку із цим досить гостро постає питання формування ефективної стратегії управління ними.

Як зазначає О.І. Решетняк, практика господарювання будується на повсякденній роботі з витратами, яка спрямована на їх зниження з метою забезпечення стабільності позицій на ринку [1].

При цьому, управління витратами можна визначити як взаємопов'язаний комплекс робіт, які формують і впливають на процес виникнення та поведінку витрат під час здійснення господарської діяльності й спрямовані на досягнення оптимального їх рівня у всіх підсистемах підприємства [2].

Переважає більшість виробників прагнуть до мінімізації витрат, що потенційно знижує собівартість продукції і задовольняє економічні інтереси. Поряд із цим, це здійснює позитивний вплив на використання ресурсів. Така політика аграрного підприємства дозволила сформулювати стратегію оптимізації витрат. Забезпечення реалізації цієї стратегії можливе за рахунок виявлення внутрішніх резервів щодо економії витрат. Дана стратегія побудована на основі перерозподілу ресурсів за потребами, певної мінімізації витрат і оптимізації технологічного процесу. Проте сучасні ринкові умови встановлюють дещо інші правила під впливом такого частково неконтрольованого процесу як інфляція. Тому процес стратегічного планування за таких умов не дозволяє забезпечити результативність діяльності. Зростання обсягу сукупних витрат під впливом інфляції не сприяє приросту прибутку підприємства. Враховуючи це, на

нашу думку, необхідно щоб збільшення витрат сільськогосподарських підприємств відбувалося за рахунок інвестування у розвиток з поправкою на інфляційний ризик, що у кінцевому підсумку надасть можливість отримати приріст прибутку.

Суб'єкт управління витратами повинен концентрувати увагу на зростанні рівня конкурентоспроможності підприємства, кращому врахуванні потреб споживачів та економічних інтересів постачальників матеріально-технічних ресурсів, умілому використанні здібностей працівників до підвищення продуктивності праці та раціоналізації робочих місць [3]. З урахуванням зазначеного, вважаємо доцільним запровадження стратегії підвищення інвестиційної активності, яка характеризується забезпеченням розвитку із додатковим залученням зовнішніх фінансових ресурсів.

Поглиблюючи дослідження було визначено доцільність визначення і оцінки загроз, які можуть вплинути на процес реалізації стратегій (табл. 1).

Таблиця 1 **Можливі ризики процесу реалізації стратегій управління витратами аграрних підприємств**

Стратегія оптимізації витрат	Стратегія підвищення інвестиційної активності
1	2
Виробничі ризики	
Зниження урожайності сільськогосподарських культур; зниження продуктивності тварин; зниження якості продукції; зниження обсягів виробництва	Недоотримання планового обсягу продукції; зниження якості продукції; збільшення собівартості продукції
Майнові ризики	
Економічна злочинність: втрата майна через шахрайство; втрата (пошкодження) майна внаслідок стихійних лих або дій осіб	Економічна злочинність: втрата майна через шахрайство; втрата (пошкодження) майна внаслідок стихійних лих або дій осіб; низький рівень ділової активності інвестора

Продовження табл. 1

1	2
Технологічні ризики	
Порушення технології виробництва продукції; зниження ефективності використання основних засобів через відсутність можливості їх оновлення	Порушення технології виробництва продукції
Ризики партнерства	
Ненадійність постачальників і покупців; низький рівень платоспроможності і ділової активності партнерів	Ненадійність постачальників і покупців
Юридичні ризики	
Виникнення штрафних санкцій за забруднення оточуючого середовища; санкції за невиконання умов договору перед партнерами	Виникнення штрафних санкцій за забруднення оточуючого середовища; санкції за невиконання умов договору перед партнерами; зміна права власності
Екологічні ризики	
Зниження родючості ґрунтів; забруднення навколишнього середовища	Забруднення навколишнього середовища; зниження безпечності продукції;
Фінансові ризики	
Інфляційні процеси; обмеженість державної підтримки; диспаритет цін на промислову і сільськогосподарську продукцію; зниження рівня конкурентоздатності; зміна кредитних ставок; зниження ліквідності і фінансової стійкості; зниження рентабельності	Інфляційні процеси; обмеженість доступу до фінансових ресурсів; політична ситуація; відносні зміни цін на продукцію протягом року; зниження ліквідності і фінансової стійкості; банкрутство

Джерело: розроблено автором

Незважаючи на протилежність зазначених стратегій їх місією залишається цілеспрямований розвиток аграрних підприємств за наявності необхідного обсягу усіх видів ресурсів і відповідного виробничого потенціалу.

Висновки. За результатами дослідження встановлено, що система управління витратами буде ефективною за умови вибору дієвої стратегії, яка має враховувати особливості діяльності аграрного підприємства, стадію життєвого циклу продукції та підприємства загалом. У зв'язку із зазначеним відмітимо, що вибір стратегії управління витратами залишається за керівником, оскільки на вибір рішення здійснює вплив здатність до адаптації і фінансова стійкість підприємства.

Бібліографічний список

1. Решетняк О.І. Аналіз концепцій управління витратами [Електронний ресурс] / О.І. Решетняк. – Режим доступу : <http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/298/1/Решетняк.pdf>.
2. Мокієнко Т. В. Формування стратегії управління витратами в сільськогосподарських підприємствах [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Т. В. Мокієнко; Полтав. держ. аграр. акад. – Полтава, 2011. – 20 с.
3. Поправська В. Вдосконалення процесу управління витратами в діяльності сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / В. Поправська, Н. Тимошик. – Режим доступу : http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/18086/2/ConfFMNES_2016_Popravska_V-Improvement_of_management_115-117.pdf.
4. Гоменюк М. О. Вдосконалення управління витратами у сільськогосподарських підприємствах / М.О. Гоменюк // Економіка АПК. – 2011. – №6. – С.8-12.
5. Довжик О. О. Управління витратами як чинник підвищення прибутковості і рентабельності сільськогосподарських підприємств [Текст] / О.О. Довжик, С.А. Гаркуша // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 23. – № 2. – С. 37-44.